

L'Aljub

Número 35

D.L.: CS-119-1996

hivern 2003

EDITA Associació Cultural "Ràfol"

www.perso.wanadoo.es/rafol_ac

correu electrònic: rafol_ac@eresmas.com

XILXES, UN POBLE EN OBRES

Durant els últims mesos el nostre poble està immers en un mar de noves construccions: les obres del nou ajuntament i de les escoles continuen, totes elles després d'enderrocar els anteriors edificis (Ca la Vila edificada durant el segle XVIII i les escoles de "Regiones Devastadas" construïdes en 1945). A totes elles cal afegir l'inici d'obres al solar de la casa abadia, on s'han dut a terme cates arqueològiques tal i com s'estipula en la llei de Patrimoni. Tres exemples de noves construccions i, alhora, de com, en poc de temps, una part important del patrimoni cultural de Xilxes ha desaparegut. Visca Xilxes, poble nou !

Editorial.-

PREGUNTES SENSE RESPOSTA

Les obres de la nova casa abadia sembla que ja s’han iniciat. El tancament del solar i el misteriós envelat que l’envolta així ho fa suposar. Molts han sigut els curiosos que s’han apropiat atrets per una natural curiositat augmentada, si més no, per eixe vel misteriós i, a través d’alguns forats en el plàstic, han pogut vore el que succeïa al solar: tres o quatre clots hi havia excavats i en un d’ells apareixia visible un tros de paret. Què significava tot això? Algú havia estat buscant algun tresor al solar?. Res de tot això, eren simplement unes prospeccions arqueològiques, unes mini-excavacions que, per llei, cal fer en tota obra nova que es pretenga realitzar en una zona on es presuposa que hi ha restes antics – com és el lloc on s’ubicava l’antiga casa abadia i, també, l’antiga Ca la Vila-.

La gent s’ha estranyat d’una actuació que hauria de ser totalment normal. Per què? Doncs, perquè al nucli urbà de Xilxes no s’ha conegut mai, no ha hagut ni inquietud ni interès per analitzar ni documentar les restes que des de fa vint anys enrere han aparegut en eixa zona, el nucli antic de Xilxes.

Ara ens sorgeixen algunes preguntes. Per què al solar de la casa abadia s’han realitzat excavacions arqueològiques i al solar de Ca la Vila no? No estan, tant el bisbat, propietari de la casa abadia, com el govern municipal, propietari del solar de Ca la Vila, sotmesos a la mateixa normativa? Per què es va actuar d’una manera tan precipitada quan es va realitzar el buidat del solar? On ha anat a parar la terra que s’ha extret del solar? I, sobretot, per què es van cobrir amb ciment les restes que van aparéixer a les parets del clot que van deixar? Per què no es va fer cas

de l’informe emés per un inspector arqueòleg de la Direcció Territorial de Cultura que avisava de la presència d’eixes restes? Si anaven a buidar el solar, unes excavacions d’urgència ens hagueren proporcionat una valuosa informació sobre el nostre passat i la nostra història. Per què tanta pressa?

Si tot són interrogants en quant a les possibles excavacions que s’hagueren d’haver fet i, pel que sembla, no es van fer, encara perdura un altre interrogant respecte al parador d’aquell document que, segons la Direcció General de Patrimoni, va presentar el govern municipal com a prova de que l’anterior edifici consistorial va ser construït totalment durant la postguerra. Aquell document, que entra en clara contradicció amb altres documents emesos per “Regiones Devastadas” i amb les restes visibles durant l’enderrocament de l’edifici, no es conserva dins de l’expedient que custodia la D.G. de Patrimoni sinó que, suposadament, es troba a l’ajuntament, però en parador desconegut –el tenen, però no el troben-, realment curiós: quan els interessava el van presentar, suposadament, com a prova, i ara, que caldria presentar-lo als mitjans de comunicació i a l’opinió pública, casualment no el troben. Un vertader expedient X, amb X de Xilxes.

SUMARI

***L’Aljub* núm. 35 (hivern 2003)**

Editorial: preguntes sense resposta.

25é aniversari de la Constitució espanyola.

Títol X: De la reforma constitucional.

Del naixement a la mort: el fer-se del poeta.

El reclutament d’efectius per a l’exèrcit durant el segle XVIII. El cas de Xilxes.

Imatges per al record: Les escoles

25é ANIVERSARI DE LA CONSTITUCIÓ ESPANYOLA (1978 – 2003)

El passat 6 de desembre es complia el 25é aniversari de l'actual Constitució Espanyola. Açò és un fet que tothom recorda per la quantitat d'actes i documentals que han aparegut en tots els mitjans de comunicació. Tothom usa el terme constitucional en les seues converses sobre política, però de veritat **coneixem l'actual constitució?** o només parlem d'ella perquè aquest o l'altre polític de torn ha dit tal o qual cosa emparant-se en ella?. La veritat és que poca gent (polítics, advocats, funcionaris o opositors a funcionaris) dedica temps a pegar-li una llegideta o navegar per ella.

Així que anem a fer una breu exposició dels fets més rellevants d'aquesta constitució.

Què és una Constitució?

Primerament caldria diferenciar entre les constitucions escrites (el cas espanyol i el de la majoria de les constitucions europees al llarg de la història) i les no escrites (el cas britànic on existeix un Dret Constitucional però no un text constitucional). Després caldria definir el **que s'entén per Constitució**. Amb aquest nom es considera un text únic, amb un contingut organitzat sistemàticament, al que se li confereix un força superior vinculant, i la reforma del qual es fa dependre de procediments més dificultosos que els exigits per a la resta de les normes. Així aquest text (únic, sistematitzat i amb un contingut mínim)

es converteix en la **norma normarum**, no perquè continga totes les normes jurídiques de la comunitat, sinó perquè especifica els procediments i els subjectes capacitats per a l'elaboració de regulacions jurídiques, és a dir, és la que marca com han de dictar-se la resta de normes de l'ordenament.

D'aquesta supremacia constitucional es desprenen dues conseqüències:

- 1.- Els poders de l'Estat i la seua activitat (executiva, legislativa i judicial) deriven la seua legitimitat de la Constitució. Si un poder públic actua fora dels límits fixats per la Constitució, la seua actuació no es pot considerar legítima.
- 2.- La Constitució regula els poders de l'Estat, i per això no pot veure's afectada per les decisions d'aquests. Els poders públics no podran actuar contra els principis i els valors establerts per la Constitució.

Història del constitucionalisme espanyol. El procés constitucional espanyol no naix amb la constitució de 1978 sinó que ve d'abans. Cronològicament els avantpassats d'aquesta constitució són:

- 1.- La Constitució de 1812 (La Pepa ja que es va aprovar el 19 de març).
- 2.- La Constitució de 1837.-
- 3.- La Constitució de 1845
- 4.- La Constitució de 1869.-
- 5.- La Constitució de 1876.-
- 6.- La Constitució de 1931.-

La dictadura del general Franco va abolir la Constitució progressista de la II República i va instaurar una sèrie de Lleis (anomenades Fonamentals) que serien les bases del nou Estat. Aquestes Lleis eren: "Ley del Trabajo (1938), Ley de la Constitución de las Cortes (1942), Ley de Referéndum (1945), Ley de la Sucesión en la Jefatura del Estado (1946), Ley de los Principios del Movimiento Nacional (1958) y Ley Orgánica del Estado (1967)".

Amb la mort del general Franco s'obri un període de Transició política cap una Democràcia. Un dels fets més importants d'aquesta Transició fou l'elaboració i posterior aprovació de la Constitució de 1978. Aquesta constitució va resoldre 3 qüestions que havien dividit a la societat espanyola en els darrers segles: la forma d'Estat, la qüestió dels nacionalismes històrics i el conflicte religiós i educatiu.

Procés d’elaboració de la Constitució de 1978 (procés constituent). Les Corts democràtiques surgides de les primeres eleccions lliures (15 de juny de 1977) reunien les característiques pròpies d’un poder constituent i per tant van proposar una Comissió Constitucional de 36 diputats. Aquesta va acordar que seria més fàcil treballar en grup menut i es va crear una **Ponència** integrada per un grup de 7 polítics respectant la proporció de representants que havia eixit de les eleccions (3 per UCD, 1 pel PSOE, 1 pel PCE, 1 per AP i 1 per Minoria Catalana) que elaborarien el Projecte de Constitució. És així com naix el terme **“Padres de la Constitució”** (José Pedro Pérez Llorca, Gabriel Cisneros i Miguel Herrero y Rodríguez de Miñón, per UCD; Gregorio Peces Barba, por el PSOE; Jordi Solé Tura, pel PCE; Manuel Fraga Iribarne, per AP; i Miguel Roca i Junyent pels nacionalistes catalans de **Minoria Catalana**). Es tractava, per tant d’un projecte procedent del propi parlament i no del govern (poder executiu) la qual cosa va evitar el “sesgo” partidista que haguera pogut acompanyar a un text governamental. La Ponència va treballar vàrios mesos en secret tractant d’assolir l’acord entre tots els grups per a l’elaboració del Projecte de Constitució. Així, sembla que va nàixer un sistema d’adopció de decisions característic del procés constituent espanyol: **el consens**. El consens significava aplegar a un acord no per la simple força dels vots sinò mitjançant una transacció entre els grups (“jo accedisc a açò a canvi que tu acceptes allò”). Es tractava d’elaborar una Constitució en la que caberen tots els espanyols, sense excepcions. Llevat de la constitució de 1812 i la canovista de 1876, la resta havien sigut constitucions “de partit”, fetes pel qui aplegava al govern i en contra dels que el deixaven; ara es pretenia partir d’unes bases sòlides consensuades entre tots. El procés per a aplegar al text constitucional fou molt laboriós, amb contradiccions importants que, sense dubte, perjudicaren la claredat i la correcció gramatical del mateix i deixava alguns fils solts com el de l’articulació territorial de l’Estat, on el consens va ser pràcticament impossible i es va optar per un “compromís dilatori”(remetre a moments posteriors la definitiva delimitació de la distribució territorial). El text constitucional va passar per les dues Cambres (Congrés i Senat) per al seu debat i aprovació. Per primera vegada en Espanya, la Constitució fou de consens i l’arc de suport va resultar més ampli del que es pensava. Sols alguns sectors de l’extrema dreta i l’extrema esquerra es manifestaren en contra d’aquesta constitució, però el vot favorable de Manuel Fraga i de Santiago Carrillo els va privar de suport en amplis sectors de la població. El text constitucional fou sotmés a referendun **el 6 de desembre de 1978**, obtenint un número de vots afirmatius molt superior als negatius, però sols va tenir el 69 % de participació i tan sols un 60 % dels electors va ratificar amb el seu vot el contingut de la Constitució.

Influències. La Constitució de 1978 està influenciada pel constitucionalisme europeu de la segona postguerra.

1.- La Llei Fonamental de Bonn-Constitució alemanya de 1949. De ella deriva el model d’Estat de dret social i democràtic així com els procediments de designació del President de Govern.

2.- La Constitució Portuguesa de 1976. Queda reflectida als Títols dels Drets Fonamentals, especialment pel que fa a drets socials i als principis rector de la política econòmica i social.

3.- Constitució italiana de 1947. Agafa una orientació progressista pel que fa als apartats relatius a l’estructura territorial de l’Estat. També influeix en aspectes relacionats amb l’organització del Poder Judicial i el Tribunal Constitucional.

4.- Monarquies europees. La Constitució de 1978 ha sigut una de les primeres en recollir el concepte de “Monarquia parlamentària” per a definir la forma política de l’Estat. Influències importants vénen de la Constitució sueca de 1975 (proposta real del President de Govern al Congrés dels Diputats), de la Constitució holandesa de 1954 (facultats regies en matèria de relacions internacionals i lliure administració pel Rei de la seua Casa Real).

Característiques generals de la Constitució de 1978.

1.- És una constitució llarga, comprén 10 Títols que contenen 169 Articles, 4 Disposicions Adicionals, 9 Disposicions Transitòries, 1 Derogatòria i 1 Final.

2.- Tècnicament és complexa i imprecisa, conté nombroses ambigüetats i insuficiències en moltes de les seues formulacions.

3.- Ideològicament és un text ambigu i eclèctic, com correspon a una constitució de consens entre forces polítiques molt diverses (conservadors, liberals, social-demòcrates, demòcrata-cristians, ...). Aquesta ambigüetat resulta beneficiosa perquè permet que puguen governar forces polítiques contraposades amb el mateix text.

4.- És molt rígida, fa que siga difícil realitzar modificacions.

5.- Defineix clarament els principis estructuradors de l’organització de l’Estat: Estat social i democràtic de Dret, garantia dels drets fonamentals, parlamentarisme, forma de govern de primer ministre, monarquia, jurisdicció constitucional, etc.

Principis del règim constitucional. L'article 1 del Títol Preliminar diu " Espanya es constitueix en un Estat social i democràtic de Dret, que propugna com valors superiors del seu ordenament jurídic la llibertat, la justícia, la igualtat i el pluralisme polític." Vejam a continuació el significat de "Estat de Dret", "Estat Social" i "Estat Democràtic".

1.- L'Estat de Dret.- S'entén per Estat de Dret aquell que posseix les següents característiques:

- Té els poders (executiu, legislatiu i judicial) diferenciats i en col.laboració.

- Tots els poders ha d'estar subjectes al Dret. Tot acte dels poders públics ha de ser conforme a llei, el conjunt de normes jurídiques han de ser acordes amb la Constitució i a més, els poders són jurídicament responsables i han de reparar els danys si la seua actuació no s'ajusta a les lleis.

- Els drets i llibertats dels ciutadans han d'estar reconeguts i garantits. Els drets regoneguts per la Constitució de 1978 són:

- Drets personals (que afecten a la integritat física i moral dels ciutadans)
- Drets civils (per a protegir al ciutadà front els actes de poder o altres ciutadans).
- Drets polítics (garantitzen la possibilitat d'actuar en el règim polític).
- Drets econòmics (dret a la propietat, respecte al medi ambient, conservació del patrimoni,...).
- Drets socials (els que corresponen al ciutadà com a treballador i els típics de l'Estat de benestar).
- Drets culturals (garantitzen l'accés a la cultura, a la producció i a la creació sense restriccions de la literatura, l'art, la ciència, ...).

2.- L'Estat Social.- L'Estat asumeix un paper actiu per fer possible la igualtat, la llibertat i la justícia. L'Estat Social, en teoria, atorga als poders públics un paper actiu en l'àmbit econòmic, tan en quan l'Estat redistribueix rendes, gestiona activitats econòmiques, regula l'activitat del mercat, reconeix i garanteix els drets socials.

3.- L'Estat Democràtic.- Per a que un règim polític estiga dintre de la categoria de democràtic ha de complir-se que les decisions polítiques han d'estar en mans dels ciutadans elegits per a eixa finalitat, en eleccions lliures, periòdiques i imparcials, on cap persona siga raonablement exclosa del dret al vot i que estiguen garantides la llibertat de pensament, expressió i la pluralitat de les fonts d'informació.

Amb aquest resum s'ha intentat donar a conèixer o fer més familiar als lectors la Llei més important de la nostra democràcia. Per a la gent interessada en el tema els proposaria una lectura assossegada del text constitucional i una posterior reflexió dels fets de la política espanyola actual.

Vicent Valls Planes (A.C. "Ràfol")

BIBLIOGRAFIA.-

- ALCÁNTARA, M. y MARTÍNEZ, A., comps.: "Política y Gobierno en España". 2ª edición. Edit. Tirant lo Blanch. Valencia (2001).

- LOPEZ GUERRA, L.: "Introducción al Derecho Constitucional". Edit. Tirant lo Blanc. Valencia (1994).

- TUSELL, J.: "La Transición española" en la revista Historia 16 -Temas de Hoy, Historia de España nº 30 .pp 58-64.

- Apunts de "Derecho Político Español", Llicenciatura de Ciències Polítiques de la UNED.

L'ASSOCIACIÓ CULTURAL "RÀFOL"
HA EDITAT EL SEGON NÚMERO DE LA SÈRIE
MONOGRAFIES SOBRE XILXES:
"L'església parroquial de l'Assumpció (Xilxes)
Estudi històric i artístic"

Un treball d'investigació sobre l'evolució d'aquest emblemàtic edifici des del segle XIV fins a l'actualitat. No deixes passar l'oportunitat de conèixer més coses del teu poble. Reserva un exemplar.

TÍTOL X: De la reforma constitucional

Deia **Thomas Jefferson**, un dels pares fundadors de la Constitució nord-americana del 1787, la més antiga de les constitucions escrites, que **la voluntat sobirana del constituent expressada en un moment històric determinat no pot condicionar la voluntat de les generacions futures**. La Constitució de 1978 és la constitució democràtica que ha tingut el període de vigència més durador en la inestable història del constitucionalisme espanyol contemporani. Però, després de vint-i-cinc anys, cal subsanar els errors del passat i adaptar-se a les noves realitats.

Els mecanismes per a la reforma de la Constitució Espanyola s'exposen al Títol X. En aquest sentit, **“la constitució permet una reforma total; per tant, qualsevol projecte que no sigui compatible amb la Constitució pot ser constitucional en el sentit que la mateixa Constitució accepta que hi hagi iniciatives que no tinguin res a veure amb ella. Per aquests casos estableix la via de la reforma”**[1]. L'aprovació final de la reforma passa per l'obtenció de unes majories qualificades a les Corts Generals. En el cas que es proposara la revisió total o una parcial que afectés al Títol Preliminar (principis generals de l'organització de l'Estat i principis inspiradors de la resta de l'articulat); al Capítol Segon, Secció Primera del Títol I (drets fonamentals i llibertats públiques); o al Títol II (la Corona) caldria la majoria de 2/3 a ambdues Cambres, Congrés i Senat. Una volta aprovada la reforma es dissoldrien les Corts, es convocarien eleccions i les Cambres elegides haurien de ratificar-la (majoria de 2/3 al Congrés i Senat). Seguidament, seria sotmesa a referèndum (article 168, Títol X).

Si la reforma no afectés a cap dels articles anteriors, el projecte hauria de ser aprovat per 3/5 de cadascuna de les Cambres. En el cas que no s'aproves, i sempre que el text hagués obtingut el vot favorable de la majoria del Senat, el Congrés, per majoria de 2/3, podria aprovar-la. Si ho sol·licitaren 1/10 part dels membres de qualsevol de les Cambres seria sotmesa a referèndum per a la seua ratificació (article 167, Títol X).

La viabilitat de la norma suprema com a ins-

trument regulador de la vida política en els estats democràtics no està només lligada a la seua estabilitat i permanència sinó també a la seua capacitat d'afrontar el repte de reforma per a la seua actualització o, fins i tot, una nova regulació. En aquest sentit, caldria reformar el Senat, actualment una Cambra inútil que ajorna les decisions del Congrés i en cap cas representa a les Comunitats Autònomes; la moció de censura per part del Parlament al Govern, moció de censura constructiva, que fa que sigui impossible fer caure un govern; i per últim, el referèndum i la iniciativa legislativa popular excessivament regulades.

Així mateix, caldria millorar el nivell d'autogovern d'algunes autonomies. Per aconseguir aquesta fita no seria necessària la reforma de la Constitució degut a l'ambigüitat que existeix a l'hora de definir el sistema de distribució de competències (Títol VIII). Malgrat que els articles 148 i 149 defineixen les competències de les Comunitats Autònomes i de l'Estat respectivament, a l'apartat 2 de l'article 150 s'estableix que l'Estat podrà transferir o delegar a les Comunitats Autònomes, mitjançant llei orgànica, facultats corresponents en matèria de titularitat estatal que per la seua natura siguen susceptibles de transferència o delegació. Ha estat doncs el Govern estatal el que ha determinat l'àmbit de l'autogovern de les autonomies.

La Constitució de 1978 va permetre canalitzar moltes il·lusions i convertir-les en bona part en realitats. Però el temps passa i cal reformar-la.

“En una democràcia constitucional l'anti-constitucionalisme és constitucional. L'únic que és inconstitucional de veres és negar el debat, el diàleg i tancar-se a les reformes ...”[2].

Nahum Masó i Carcasés (A. C. Ràfol)

Agraïments: a Anna Marzà per la seua revisió i correcció.

Bibliografia:

[1] **Josep Antoni González Casanova**, catedràtic de Dret Constitucional i pare a l'ombra en la tramitació de la Carta Magna, *El Temps* No 1017.

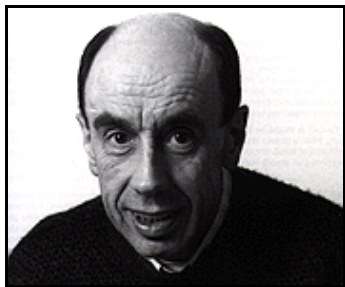
[2] **Miguel Herrero y Rodríguez de Miñón**, ponent constitucional per UCD i, després, militant del PP, *El Temps* No 1017.

Constitución Española, Biblioteca de Legislación, Serie Menor, 3ª edició, Civitas Ediciones S.L., 2002.

Del naixement a la mort: el fer-se del poeta

Ignasi Pujades (*Biògraf de Miquel Martí i Pol*)

Miquel Martí i Pol, *in memoriam*.

Article aparegut
al diari AVUI, dijous 13
de novembre del 2003.

**Per a mi és una gran
riquesa escriure la
biografia de Miquel**

Martí i Pol. Em permet seguir amb tota detenció i minuciositat l’evolució d’una de les personalitats més interessants que ha donat el nostre país. Afortunadament, vida i obra coincideixen molt en Miquel Martí i Pol. Això fa que el coneixement de la vida em porti naturalment a conèixer l’obra, i el coneixement de l’obra al coneixement de la vida. És un feliç maridatge que fa més expectant la recerca.

La vida de Miquel Martí i Pol és molt unitària i coherent. Es pot dir que és un continu que es va desenvolupant segons les circumstàncies. Això fa que, per entendre els finals, cal que coneguem primer els començaments; els començaments, i tot el que hi ha entremig, és a dir, els setanta-quatre anys de vida.

Òbviament hi ha ruptures a la seva vida, però són ruptures lògiques, atesa la seva magnitud. Les dues més transcendents estan relacionades amb la malaltia. La primera, als dinou anys, quan contrau la tuberculosi: “Aquella malaltia em va fer com a poeta”, explicarà més tard. Són quinze mesos de repòs i reclusió a casa seva que el porten a una pregona introspecció que després anirà traduïnt en poemes a mesura que les circumstàncies l’hi portin: és una introspecció medul·lar, que es revelarà magnífica i fecunda.

L’altra malaltia és la que tothom coneix: l’esclerosi múltiple. Un bon dia, quan ha complert els quaranta anys, cau en rodó sortint dels autos de xoc del seu poble. Pensa que ha estat conseqüència de l’agitació de l’atracció mecànica, però en tres anys haurà perdut quasi la parla i quedarà estacat en una cadira de rodes: “Em trobava en un moment bo de la meua vida”, comentarà anys més tard amb melangia. Però és també en aquest moment quan sorgeix el Martí i Pol més formidable. Una lluita èpica, titànica,

per a sobreposar-se a les circumstàncies opressives i depressives. Comencen a rajar *Vint-i-set poemes en set temps*, *La pell del violí*, *Cinc esgrafiats a la mateixa paret*, *Quadern de vacances*, etc., fins que la torbonada esclama i arriba el meravellós *Capfoguer* i la perfecta *Estimada Marta*, que esdevé el llibre de poesia catalana més venut de tots els temps: 80.000 exemplars. I per a coronar el procés i la victòria: *Les clares paraules*, tot un títol, que serveix també per a definir tota una obra.

Aquests són els dos grans moments i processos de ruptura. Però encara n’hi ha un altre, de procés, més lent, més subterrani, més ideològic, que es perllonga al llarg de tres anys, des dels seus vint-i-dos als seus vint-i-cinc anys, i que serà el que definitivament li donarà el punt de vista de cara al futur. És quan fa el gran destriament entre “l’arrel” i “l’escorça”, entre “l’arrel” dels valors intocables i “l’escorça” dels valors prescindibles: és aquell llarg i angoixant procés de crisi religiosa que desembocarà “en ruptura” – segons les seves mateixes paraules – i que el portarà a descobrir “l’home, home, amb tota la càrrega que té la redundància”. Situat en ple humanisme, farà un pas més cap endavant, i s’oferirà ell mateix com a matèria poètica als lectors, de primer, amb un toc de messianisme transmutat de l’Evangeli – present a *Quinze poemes* –, i després, un cop exhaurida aquesta vivència substitutòria de la divinitat, a manera de fruïció i comunió saborosa amb els lectors a través de l’únic i idèntic poema, on quedarà definitivament instal·lat.

Ha estat un llarg procés de recerca i trobada que estableix les bases del seu futur com a home i com a poeta. A partir d’ara esdevindrà activista cultural en tots els fronts – literatura, cinema, cançó, política...–, i crearà un tipus de poesia que cada vegada més esdevindrà alhora personal i coral, és a dir, propera a cada un dels lectors i veu de tots els lectors. I a més, amb l’enlluernament de molts versos axiomàtics i lapidaris, que sacsejaran la sensibilitat del lector, precisament perquè aconsegueixen el mateix que expressen: “L’essencial es diu amb senzillesa”, “tot el que és clar en els mots és clar en la vida” o el més rotund “en cada mot m’hi jugo l’existència”.

Ara aquesta poesia ha quedat despresa de la presència viva del seu autor i ha emprès la ruta de la dignitat i de la solitud davant dels crítics, dels lectors i de la història, que són els que diran la paraula definitiva.

Per part meua, la meua paraula és aquella del poeta, aplicada a ell mateix: “Per damunt de les valls resplendirà el teu front, / i de les mans et naixerà una raça / de titans humaníssims”.

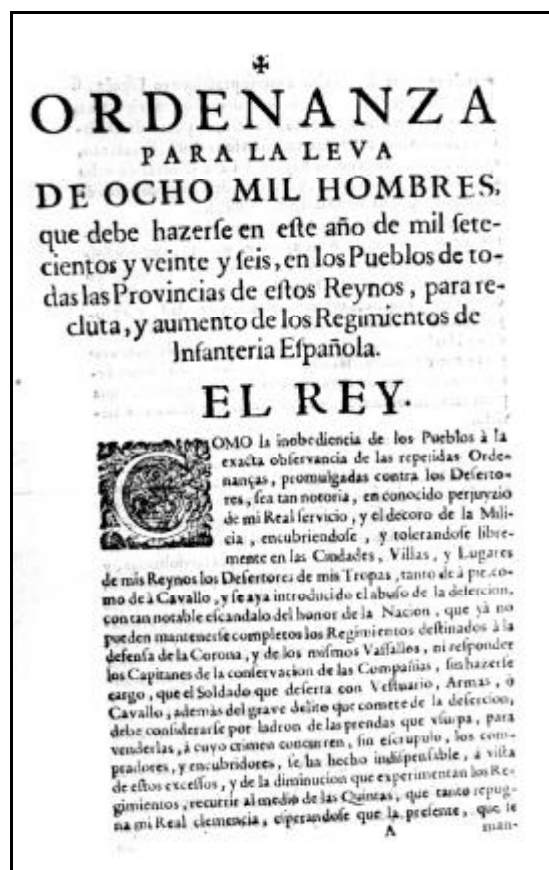
El reclutament d'efectius per a l'exèrcit durant el segle XVIII. El cas de Xilxes.

Durant el segle XVIII els exèrcits estaven formats per soldats professionals, voluntaris procedents de tots els regnes peninsulars que, per un sou, s'allistaven durant un període de temps que oscil·lava entre 5 i 8 anys. No obstant això, de vegades, es necessitava, per diversos motius (inici de guerres, escàs alistament, augment de les desercions, ...) recórrer al reclutament forçós per tal de completar els diferents regiments. D'aquest procediment és del què anem a parlar, no des d'un punt de vista organitzatiu i tècnic, sinó des del punt de vista social i humà, de com els diferents reclutaments van afectar a un poble com el nostre i als seus habitants.

Un dels sistemes més habituals era el de les quintes que consistia en el repartiment d'un contingent concret de futurs soldats entre els diferents regnes i poblacions en funció dels habitants que tingueren. Durant aquest segle van haver diverses quintes (1): les de 1718, 1726 (8.000 hòmens), 1730 (4.806 hòmens), 1732, 1741 (7.919 hòmens) i 1746 (25.000 hòmens). De totes elles, les que més afectaren al nostre poble van ser les de 1718 i 1726, i, per tant, seran la base del nostre article.

Al novembre de 1726 es va publicar una “Real Ordenanza”(2) per la qual s'ordenava el reclutament de 8.000 hòmens per a reforçar els regiments d'Infanteria. A València (antic regne) li corresponia aportar un total de 533, dels quals a la Governació de Castelló li corresponien 44, els quals s'havien de repartir entre tots els pobles d'eixa Governació.

Les bases d'aquest reclutament eren les

següents:

- A) Els soldats s'havien de repartir equitativament entre els pobles de la Governació a proporció dels veïns de cada poble (aproximadament 1 soldat per cada 100 veïns).
- B) La quinta es faria per sorteig entre tots els hòmens fadrins entre 18 i 40 anys que “tengan estatura, robustez, sanidad y disposición competente para el manejo de armas y Servicio de Guerra”, amb assistència de l'alcalde i capitulars, l'escrivà i el rector del poble, per tal de donar fe.
- C) Es podrien lliurar d'entrar en sorteig els fills de vídues pobres, els fills únics de pares vells (major de 60 anys) i els fills de pares malalts que no pogueren treballar tant si foren únics o amb germans menors de 14 anys. També els pastors de ramat o ví de la “Cabaña Real” i els fadrins d'ofici

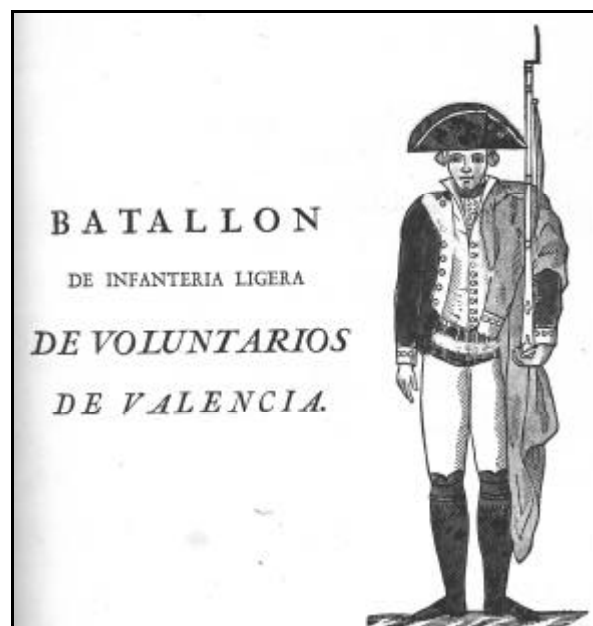
teixidors (3).

- D) Si estaven allistats dos o més germans i un d’ells li tocara ser soldat, els altres quedarien exempts, però continuarien allistats per si desertara el que li va tocar la sort.
- E) Si hi haguera jòvens fadrins d’altres pobles (jornalers, servents, ...) vivint en la localitat on es produïra el sorteig, entrarien en ell com si foren naturals d’eixe lloc.
- F) Si algun dels allistats haguera contractat matrimoni i presentades les amonestacions almenys 15 dies abans de la publicació de la quinta, quedaria exempt.
- G) Si algú dels que haurien d’estar allistats per al sorteig no ho estiguera ni ho reclamara, seria condemnat a 4 anys de presó en un presidi d’Àfrica. Els alcaldes i oficials de Justícia que ho permeteren serien destituïts dels seus càrrecs, confiscats els seus béns i empresonats. A més, les persones que ho denunciaren i provaren eixa corrupció quedarien exclosos de per vida de qualsevol sorteig.
- H) S’elaborarien llistes dels soldats amb totes les dades personals que s’entregarien als oficials que recolliren els reclutes. També cada poble conservaria relació dels soldats que haguera donat a l’exèrcit i quedaria arxivada a la Casa Ajuntament.
- I) Els soldats d’aquesta quinta serviren 5 anys començant des del dia que passaren la primera revista en el Regiment corresponent. Passats els 5 anys tornarien a les seues cases a través de la llicència que els seria donada pel capità i coronel respectiu. En tot cas, podrien reenganxar-se com a voluntaris.
- J) Als exempts (exclosos del servei) els donarien un certificat perquè no foren considerats com a desertors.

Publicada la “Real Ordenanza”, es fica en marxa la maquinària de l’administració. El governador de Castelló, D. Francisco de Bustamante, envia el 22 de novembre ordre a tots els pobles de la seua governació de que envien testimoni dels veïns que hi haguera en cada població. Francesc Sales, escrivà de la vila de Xilxes, certifica, en data de 25 de novembre, que en la vila de Xilxes hi ha un total de 116 veïns (caps de casa) “*comprendidos en estos pobres de solemidad, viudas y ricos ...*”.

Aplicada la normativa, resulta que el poble de Xilxes ha de contribuir amb 1 soldat. Se celebra el sorteig el 26 de novembre i li toca la sort a Diego Matheo, jove de 18 anys, natural de Torrente del Cinca (Osca), que en aquell temps vivia en Xilxes. Aquest jove és conduït a Castelló i d’allí passa, el 15 de desembre, a València on rau la Caixa General de Reclutament. Passat el reconeixement oportú ell i la resta dels reclutats són entregats a Antonio de Castro, capità del primer Batalló del Regiment d’Infanteria de Sòria on haurien de servir durant 5 anys.

Una altra ordre de reclutament de la qual tenim notícia és la de principis de 1732. Aquesta

vegada la proporció era d’un soldat a proporcionar entre les viles de Xilxes, Canet i la Llosa. Fet el sorteig el 7 de gener del mateix any, la sort li toca a un veí de la Llosa, tal i com es desprén de la següent certificació:

“Sertificamos los Sres. Alcaldes y Regidores de la Villa de Chilches, Canet i la Llosa de Almenara como habiendo sido congregados todos los dichos Sres. en la Casa Capitular de dicha Villa de Chilches el día siete del corriente en asistencia de los Sres. Mn. Tomás Tur, presbítero de la Villa de Chilches y el Sr. Dr. Mn. Joseph Montesinos, presbítero del lugar de la Llosa y el Padre Diego Gandía, religioso del Padre San Francisco y Vicario del lugar de Canet, todos congregados en dicha Casa se hizo el sorteo del soldado que en dichos lugares havian de contribuir, se hizo en público y salió Joseph Martí de Tales y habitante de sirviente del lugar de la Llosa, en casa de Felipe Llopis. Y para que conste donde convenga damos el presente certificado hoy día 7 de enero del año 1732.

*Pedro Melchor, Escrivano de fechos
de la Villa de Chilches.*

Thomás Tur presbítero, Rector de Chilches.

Dr. Joseph Montesinos, Rector de Llosa.

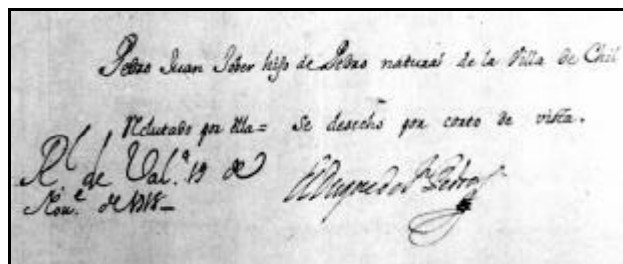
Fr. Diego Gandía, Vicario de Canet.

Juan Sales, Bayle de dicha Villa.

*Joseph Tarín, Procurador
del lugar de la Llosa” (4)*

Com deien al principi d’aquest article, de totes les quintes del segle, les que més varen afectar al nostre poble van ser les de 1726, ja comentada, i la de 1718. D’aquesta darrera no tenim l’ordre ni les bases del reclutament, sinó tot un expedient a través del qual podem conèixer un poc com es vivia l’obligació d’aportar un jo-

ve per a soldat en un poble menut com el nostre.

Corria el mes de novembre de 1718 i, seguint l’ordre de Sa Magestat Felip V que adjudicava a la vila de Xilxes el donar un soldat per als exèrcits, es va realitzar el sorteig en presència del rector i les autoritats del poble. D’entre tots el fadrins de la població li va tocar la sort a Pere Joan Jover, fill de Pere Jover i de Policàrpia Sorolla, veïns de Xilxes. Aquest jove, per ordre del Governador del Corregiment de Castelló, Pedro Gajardo, és enviat a Castelló per a conduir-lo posteriorment a la Caixa de València.

Pocs dies després, durant la revista mèdica a València, el jove recluta al·lega que és curt de vista i, per tant, inútil per al servei d’armes. El subdelegat del Director General de la Infanteria, el coronel Pedro de Vargas, li concedix l’exempció. Coneguda la notícia, les autoritats municipals reaccionen sorpreses ja que l’exempció de Pere Joan Jover significava haver de tornar a sortejar i, a més, que ningú tenia notícia de que fora curt de vista. Per això, el 18 de novembre, Miquel Alberdi, procurador general de la vila de Xilxes i seguint les ordres de Jaume Melcior, alcalde ordinari, pren testimoni davant de l’escrivà Vicent Gosalbo a diverses persones que han conegut al recluta Pere Joan Jover per demostrar que la causa de la seua exempció és falsa (5). Els testimonis van ser els següents:

a) Tomàs Querol, de 55 anys d’edat, alcalde ordinari durant l’any anterior, testifica que en

diferents nits, mentre realitzava la ronda, va vore al recluta juntament amb altres joves passejant per la vila i no va notar mai que puguera ser curt de vista. Afirmar que tan sols ho ha sentit dir després d’haver estat sortejat per a soldat.

b) Josep Roglà, llaurador de Xilxes, de 41 anys d’edat, afirma que coneix Pere Joan i que el jove durant tot l’hivern passat fins a la collita de la seda anava per les nits a sa casa on, juntament amb altres joves, aprenia de lletra. Durant tot eixe temps no havia tingut constància de que el jove fóra curt de vista.

c) Blai Jover, de 50 anys d’edat, llaurador de Xilxes i oncle del jove recluta, testifica que coneix molt bé el seu nebot per viure al costat de sa casa i que mai havia sentit dir, ni a ell ni als seus pares, que fóra curt de vista. També afirma haver-lo vist passejar per la vila de nit i saber que anava moltes nits a casa de Josep Roglà per aprendre de lletra.

d) Joan Sans, de 50 anys d’edat, llaurador de Xilxes, afirma que durant 1715 i 1716, quan eixia a fer la ronda per les nits, havia vist moltes vegades al jove recluta passejant per la vila en companyia d’altres joves. També afegix que una nit, poques dies abans del sorteig, l’havia trobat regant a l’horta i que tan sols després del sorteig havia sentit dir que era curt de vista.

A tenor de l’expedient, el Duque de San Pedros, Capità General de València, revoca la decisió d’exempció presa anteriorment i mana que Pere Joan Jover passe de nou a la Caixa de reclutes. No obstant això, ja es massa tard. El recluta ha fugit del poble i no el poden localitzar. Per tant, la població haurà de presentar un nou recluta per a reemplaçar el que ha desertat.

Fins ací l’expedient sobre aquest reclutament. No sabem qui va reemplaçar a Jover, ni què va ser d’ell, tan sols sabem que no va tornar pel poble (almenys en molt de temps), ja que al

cens de 1728, deu anys després, amb el cognom Jover sols apareix Pere Jover, son pare, juntament amb els altres protagonistes de la història.

En aquest darrer procés queda palesa la problemàtica que envoltava el fet de presentar obligatòriament un soldat per als exèrcits: l’intent del sortejat per fugir del seu destí i, per altra banda, la pressió de la resta del poble per deixar l’assumpte tancat i evitar un nou sorteig.

Ferran Valls
(A.C. “Ràfol”)

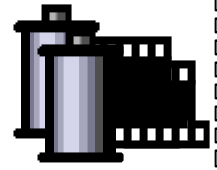
- (1) Agraïsc al Sr. Ricardo Pardo, membre de l’Aula Militar “Bermúdez de Castro” de Castelló, la informació donada sobre les formes de reclutament.
- (2) Arxiu Històric Municipal de Castelló (A.H.M.Cs): Fons Governació (1724-26).
- (3) Els teixidors tenien un sistema especial ja que eren reclutats anualment per a treballar a les fàbriques de veles i xàrcies de Cartagena.
- (4) A.H.M.Cs: Fons Governació (1732).

Divisió administrativa durant el segle XVIII

Imatges per al record

LES ESCOLES

Les escoles,
construïdes per
"Regiones Devastadas", poc després de
la seua inauguració.
(octubre 1945)

(Foto: Revista
"Reconstrucción")

Construcció de les noves
aules del parvulari
del col.legi Públic
"Lluís Vives"
(març de 1997)

La foto s'ha pres des del
mateix angle que la fotografia
anterior (vista al fons del campanar
i la cúpula de l'església).
S'observa la desaparició del muret
que envoltava tot el recinte escolar.

(Foto: F. Valls)

Foto del mur de les aules
del parvulari presa des del
mateix angle que les anteriors.
(desembre de 2003)

En l'actualitat res queda
dels edificis que conformaven
el grup escolar construït
per la D.G. De "Regiones Devastadas".
Tots han estat enderrocats
per a construir unes noves instal.lacions.

(Foto: F. Valls)

